Resenärs Forum
kollektivresenärerna

Kurt Hultgren
0707-88 44 77

ReFo skr 2010-53

Näringsdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm 2010-12-15

Resenärsforums remissyttrande över betänkande SOU 2010:69 Förbättrad vinterberedskap inom järnvägen

Resenärsforum är paraplyorganisation för Sveriges kollektivresenärer och gemensamt organ för det trettiotal lokala resenärsgrupper som finns runtom i landet. De flesta av dessa grupper är nätverk och inte formella föreningar, men sammanlagt finns drygt 6000 personer på mejllistorna över intressenter. Resenärsforum har löpande kontakt med dessa och vi har också medverkat med material till utredningen.

Resenärsperspektivet

Resenärsforum finner utredarens beskrivning av den gångna vinterns tekniska problem bra, och vi finner analysen av de tekniska problemen tillräcklig. Resenärsforum stöder de förslag till åtgärder som framförs. Däremot finner vi att den gångna vinterns stora grupp av drabbade, resenärerna, har fallit så gott som helt utanför utredningen. Det är uppenbart att det är resenärerna och godstransportkunderna som är de som har förlorat mycket pengar, mycket tid och drabbats av många problem till följd av de stora tekniska och hanteringsmässiga brister som förekom. De tekniska bristerna är allvarliga nog. Men hanteringen av resenärerna och deras iråkade situationer måste också ses som en av de allvarliga konsekvenserna. Dessa följdverkningar har knappast alls eller mycket ytligt tagits upp i utredningen. Resenärsfokus saknas i praktiken helt i utredningen. Resenärerna – som är Resenärsforum särskilda uppdrag – har i stor utsträckning drabbats dubbelt. De fick vidkännas stora uppoffringar under den senaste vintern, dels har de inför kommande trafik förlorat tilltron till det system som ska ge medborgarna den säkraste och mest tillförlitliga alternativet. Utredningen tar upp de transportpolitiska målen i avsnitt 2.1. Men märkligt nog har resenärerna inte i övrigt ingått i utredningens centrala fokus. Resenärerna inbjöds inte heller till den hearing som genomfördes den 15 maj. Och samtal med Resenärsforum som ägde rum i september, strax innan utredningen skulle vara klar, redovisas inte i utredningen. De underlag som tillställts utredningen från operatörer och andra producenter finns presenterade i bilagorna, men materialet från Resenärsforum saknas. Det görs ett par ytliga referenser till vad resenärerna tycker. Det är ändå för resenärernas skull som hela persontrafiken på järnväg utförs. Vi måste

RESENÄRSFORUM
KLARABERGSGATAN 35, 4 TR. 111 21 STOCKHOLM. TEL: 08 651 55 90. FAX: 08 651 55 91. PLUSGIRO: 489 64 27-4
E-POST: INFO@RESENARSFORUM.SE WEBBSIDA: WWW.RESENARSFORUM.SE

därför rikta skarp kritik mot att utredningen enbart koncentrerat sig på producentorienterade frågor. Ska kollektivtrafiken kunna fördubblas så måste det ske genom att järnväg, buss och lokaltrafik är attraktiv och pålitlig. Detta måste vara ett tydligt mål, och det är resenärerna och inte producenterna som avgör vad som är attraktivt. Medborgarperspektivet som citeras inledningsvis anger tillförlitlighet, trygghet och bekvämlighet som nödvändigheter.

Resenärsforum måste också påpeka att frågan om **stationernas roll för kollektivtrafiken måste framgå på ett sätt som inte tydliggörs bland förslagen**. Utredningen visar att utredaren inte har förstått vilka problem som egentligen föreligger i stationshållningen i Sverige. Det talas om stationsförvaltning, vilket rätteligen borde vara stationshållning. Det är riktigt att EU-förordningen 1371/2007 förutsätter att varje stat definierar vem som är **infrastrukturhållare** och vem som är **stationshållare**. Det är också riktigt att det är Trafikverket som är infrastrukturhållare, men **det finns i Sverige idag inte någon utpekad ansvarig för stationshållningen.** Det är bakgrunden till den situation som brukar beskrivas som att stationerna är ett ingenmansland (sid 35). Alla stationer har ett stort antal intressenter, men det är ingen av dem som är en ansvarig stationshållare. Det är en av faktorerna som gör problemen större än de behövde vara. Resenärsforum vill rikta uppmärksamheten på att en åtgärd rimligen bör vara att **samhället beslutar vilken instans som ska vara samman-hållande vad gäller stationerna. Däri ligger möjligheten att säkerställa att servicen blir tillräckligt bra**. Stationsförvaltare brukar vare en term för fastighetsskötsel som Jernhusen handhar på de 65 stationer av de 600 som Jernhusen är inblandade i. Men det krävs mer än så, och Jernhusen är heller inte utsedda att vara stationshållare. Framställningen kan ge uppfattningen att så är fallet, men det stämmer alltså inte.

Terminologin
Genomgående används uttrycket ”resenärerna och transportköparna”. Vi vill från Resenärsforum gärna framhålla att resenärerna är lika mycket transportköpare som godstransportköparna. De har köpt sina resor och har träffat ett transportavtal med trafikföretagen och har därför lika stor rätt att betraktas med respekt som godstransportköparna. Resenärernas betalningsvolym är dessutom större än de samlade köpen av godstransporter på järnväg. Desto viktigare är det att söka samverkan med resenärerna.

Urval av intervjuer
Det anges uttryckligen att utredningen endast har intervjuat ledande företrädare för branschens företag. Det kan synas märkligt att inte söka ytterligare information bland dem som deltagit i den praktiska verkligheten. Det finns en klar risk att en utredning med det urvalet av intervjuer inte får klart för sig vilka de praktiska möjligheterna och konsekvenserna är. Det är förmodligen också denna princip som gjort att resenärerna kommit i skymundan. De är ju inte professionellt verksamma som resenärer – de är ju egentligen sysselsatta med annat, och de reser inte som professionella resenärer. Men uppdraget att tillfredsställa medborgarnas resebehov har alltså i stort sett lämnats utanför utredningen.

RESENÄRSFORUM
KLARABERGSGATAN 35, 4 TR. 111 21 STOCKHOLM. TEL: 08 651 55 90. FAX: 08 651 55 91. PLUSGIRO: 489 64 27-4
E-POST: INFO@RESENARSFORUM.SE WEBBSIDA: WWW.RESENARSFORUM.SE

Resenärerna har tydliga krav på funktion och förbättringar utöver förslagen. Trafiken skall upprätthållas med minsta möjliga störningar och inskränkningar. Det transportmedel som är och av de flesta resenärer upplevs som det säkraste speciellt på vintern skall ej vara det första att ger upp då vintern sätter in. **Om resenärer tvingas ut på vägarna** vare sig det sker i egna bilar eller i tågersättningsbussar innebär det en **större olycksrisk**, längre, obekvämare och osäkrare resor och ökade samhällsekonomiska kostnader.

Det är uppenbart att tågledningscentralerna belastas hårt när vinteroväder slår till och att information till resenärerna då lätt kommer i kläm. **Möjlighet till snabb resursförstärkning såväl hos resp operatör/trafikhuvudman som hos Trafikverkets tågledningscentaler då mer omfattande trafikstörningar inträffar är således ett krav**.

En resenär skall **ej riskera att bli ”strandsatt”** genom en bruten anslutning, låsta stationer och vänsalar eller en inställd förbindelse. Tågoperatörerna , Jernhusen m fl måsta ha rutiner som **säkerställer att inga resenärer lämnas åt sitt öde**. Som resenär och försedd med en biljett ”för hela resan ” skall man kunna förlita sig på att de involverade operatörerna solidarisk tar ansvar för och säkerställer att resan kan fullföljas om än med buss i stället för tåg, med ändrad resväg eller övernattning etc.

Konkret innebär detta att resenären **ej skall behöva göra egna utlägg för taxi, ny biljetter eller logi.. Stationer och väntsalar skall vara öppna tills ”sista tåget gått”** även om detta skulle vara åtskilliga timmar försenat. På **bytesstationer** måste ombordpersonalen på ankommande och på avgående tåg regelmässigt ha direkt kontakt för att **”lämna över”** bytesresenärer. Stationsvärdar kan här ha en nyckelfunktion.

Resenären skall givetvis ombord på tåget ges löpande information om byten, anslutningar, förändrade resvägar etc (något som oftast sker på ett utmärkt sätt) Därtill skall resenären alltid **ges information om som sina rättigheter dels enligt EU:s förordning och dels enligt operatörs/trafikhuvudmans regler**. Resenären har rätt att förvänta sig att information om anslutningar och vidare färd är avstämd med och respekteras av nästa aktör i resekedjan.

Resenärer skall omedelbart **inför och sedan under hela sin resa**, oavsett tidpunkt på dygnet, **kunna kontakta berörda operatörer/huvudmän**. Kontaktinformation skall vara anslagen ombord på tåg och bussar, på stationer etc. I en situation med trafikstörningar och osäkerhet om förbidelser upprätthålls eller ej tvingas en resenär ofta ta snabba beslut och därmed måste det ställas höga krav på snabba svarstider. Det måste således ställas krav på att mycket snabbt (inom någon timma) kunna förstärka bemanningen

RESENÄRSFORUM
KLARABERGSGATAN 35, 4 TR. 111 21 STOCKHOLM. **TEL:** 08 651 55 90. **FAX:** 08 651 55 91. **PLUSGIRO:** 489 64 27-4
E-POST: INFO@RESENARSFORUM.SE **WEBBSIDA:** WWW.RESENARSFORUM.SE

Resenärs Forum
kollektivresenärerna

Snöröjning och **halkbekämpning på plattformar** och längs anslutande gångar och trappor måste fungera och utföras med stor omsorg; Som resenär kan du inte välja var du måste kliva av och på tåget Även resenärer med nedsatt rörelseförmåga och tungt bagage skall kunna röra sig på ett säkert sätt

Ambitionsnivå
Den vinter vi upplevde 2009/2010 och inledningen på den innevarande vintern kan inte uppfattas som ”extrema”. Det innebär att järnvägssystemet måste ha en ambitionsnivå och därmed den organisation och de resurser som krävs för att upprätthålla i stort sett normal trafik under motsvarande och även något strängare vinterförhållanden.

De **nödvändiga underhållsinsatserna** ökar under vinterperioden och tillräckliga resurser för akut **felavhjälpning** och planerat löpande underhåll av fordon och omedelbar tillgång till kritiska reservdelar är nödvändiga förutsättningar. En fordonsverkstad måste bemannas och dimensioneras för de att klara behoven de mest intensiva perioderna **Detta kräver att extra personal kan kallas in nästan som brandmän i en deltidsbrandkår.** En verksamhet som t ex kombinerar löpande och akut fordonsunderhåll med större och mindre tidspressade fordonsombyggnader borde ha bäst förutsättningar. Reservdeltillgången måste säkras genom tillräckliga säkerhetslager som dels klarar en kraftigt ökad skadefrekvens och dels garderar för såväl förlängda leveranstider från leverantörer p g a kraftigt ökad efterfrågan som osäkra transporter p g av just vintern. Ett **okritiskt tillämpande av ”leanfilosofin” kan leda helt fel.**

Ett antal större och mindre **störningssituationer bör regelbundet dokumenteras** och analyseras. Samtliga berörda aktörer bör engageras i detta arbete. Materialet bör sedan nyttjas i utbildningar och övningar för personal ombord på tåg, i Trafikverkets och de olika operatörernas ledningscentraler m fl. Då många av de i utredningen påvisade problemen emanerar från brister i kommunikationen mellan de olika aktörerna **bör utbildningar och övningar vara gemensamma och samla personal från de olika aktörerna**.

För Resenärsforum

Kurt Hultgren
generalsekreterare Resenärsforum

RESENÄRSFORUM
KLARABERGSGATAN 35, 4 TR. 111 21 STOCKHOLM. **TEL:** 08 651 55 90. **FAX:** 08 651 55 91. **PLUSGIRO:** 489 64 27-4
E-POST: INFO@RESENARSFORUM.SE **WEBBSIDA:** WWW.RESENARSFORUM.SE